

Ungdomar, backpacking och droger

Erfarenheter som kulturellt kapital

Merete Hellum

Många ungdomar är intresserade av att resa, och då i en form som har fått namnet backpacking, eller ryggsäcksturist. Att resa som backpacker har många innebörder, dels som ett led i att bli «vuxen», dels som ett led i att experimentera med sin identitet, legala så väl som illegala droger, men framförallt handlar det om att skaffa sig erfarenheter. Syftet med denna artikel är att lyfta fram hur (drog) erfarenheterna under resandet blir till en form av kulturellt kapital. Detta kapital bildas under resan, men hänger också samman med en individs vidare framtidsprojekt.

Syftet med denna artikel är att lyfta fram hur unga backpackers (drog) erfarenheter under resandet blir till en form av kulturellt kapital. Detta kapital bildas under resan, men hänger också samman med en individs predispositioner som reglerar alla former av införlivande, val och förhandlingar i en individs liv, samt att erfarenheterna under resandet kan bidra till att öka en individs samlade kulturella kapital.

Idag är resandet en del av många unga människors livsstil; allt ifrån resor till sydligare delar av Europa och kortare skidresor till Alperna till längre luffarresor i framförallt södra delarna av Asien. Resan i sig kan betecknas som en form av psykosocialt moratorium. Med detta menas, att de sociala plikterna och ansvaret skjuts upp på framtiden under resan, samtidigt som resan paradoxalt bidrar till att man «blir vuxen»¹. Det kan hävdas att det är en förlängning av ungdomstiden där man njuter av friheten från ansvar och långvariga personliga förpliktelser bortom föräldraövervakning och kontroll (Wulff 1994: 127–141). Förlängningen av ungdomstiden kan pågå i kortare eller längre perioder, även under flera år. Vissa som börjar resa finner livsstilen så lockande att de försöker hänga kvar vid denna så länge som möjligt. Andra kombinerar ett ansvarfullt liv med sociala förpliktelser, som

till exempel studier och arbete, med resor under kortare eller längre perioder. Att tala om backpackers som ett ungdomsfenomen vilket bara attraherar unga människor anser jag blir missvisande. Backpacking bör istället betraktas som en livsstil där värden som förbinds med ungdomstiden lyfts fram och förvaltas. Därmed blir inte biologisk ålder i sig det som är bestämmande för innehållet i fenomenet backpacking, utan de normer och värderingar som knyts till denna. I fallet med backpackers/långresenärer² bör fenomenet i stället betraktas som en livsstil som attraherar såväl unga som äldre människor (se bland annat Hottola 1999, Lalander och Johansson, 2002; Andersson-Cederholm, 1999; Elsrud, 2004,).

När framför allt unga människor befinner sig på resande fot befinner de sig i vad Lalander och Johansson (2002: 53–76) betecknar som transgressionssfär, dvs. en form av frizon där de, utan inblandning från etablerade socialisationsaktörer, kan forma sin egen reflexivitet. Sfären eller rummet kan ses som en form av förhandlingsrum där exempelvis unga vistas, tillfälligt eller mer permanent, och interagerar och skapar meningssammanhang och identiteter. Att ungdomars resor kan utgöra en transgressionssfär där ungdomar kan experimentera med droger styrks genom kvantitativa studier av ungdomars alkohol- och narkotikavanor. Under 1990-talet påvisades en ökning av narkotikaanvändning bland tonåringar och unga vuxna. Dessutom reser unga människor i dag oftare än tidigare, och träffar på andra miljöer, där uppfattningarna kring olika illegala drogar är annorlunda jämfört med Sverige. Detta styrks också genom kvantitativa undersökningar. Nästan en fjärdedel av de tillfrågade i en studie från 2003 svarade att första gången de hade provat illegala droger, hade de varit utomlands (CANs rapportserie 2004, Fender och Nyström 2008, se också Svensson 2005).

Att resa som backpacker har således många meningsinnebörder, dels som ett led i att «bli vuxen», dels som ett led i att experimentera med identitet, legala så väl som illegala droger, men framförallt handlar det om att skaffa sig erfarenheter.

Metod och material

Artikelns empiri bygger på en studie utförd i regi av Mobilisering mot Narkotika, Socialdepartementet i Sverige. Syftet med studien var å undersöka hur unga människor förhöll sig till fritidsdrogande. Paraplyprojektet «Att droga ibland», var det första projektet i Sverige som fokuserade på illegala droger som en del av ungdomars fritidssysselsättning. Delprojekten var indelade i musikfestivaler, clubbing, en migrationstät förort, samt backpacker-

studien som empiriskt ligger tillgrund för denna artikel. Backpackerstudien bygger på två delstudier, en intervjustudie med svenska ungdomar som återvänt från sitt resande och var bosatta i Sverige under intervjutillfället och en delstudie bestående av intervjuer och deltagande observation bland en grupp backpackers som arbetade på en ö i Grekland under sommaren 2003. Intervjuerna i denna grupp begränsade sig till fyra individer (två kvinnor och två män mellan 24 och 29. Men i gruppen var det medlemmar som var äldre och som var närvarande under observationerna).

Studien bygger således på djupintervjuer med fjorton resenärer i åldern 23 till 29 år som alla varit ute på långresa, när de var i 20-årsåldern. De tio resenärer som intervjuades i Sverige hade svenskt ursprung, medan de fyra som intervjuades i Grekland hade olika nationella ursprung, varav en svensk. Åtta av resenärerna var kvinnor och sex män. Studiens fokus var på unga backpackers som hade egna erfarenheter av droganvändning. Därmed inte sagt att alla som är ute och backpackar använder eller kommer att använda illegala droger.³

Av de åtta kvinnorna hade sex av dem egna erfarenheter av droger, medan två hade avstått från att experimentera med droger under sitt resande. Av männen var det en som inte hade egna drogerfarenheter från resandet. Drogdebuten för resenärerna var lite olika, allt ifrån att de hade testat hasch en gång i åttonde klass, till att ha testat första gången då de semestrade utan familjen någon gång i 20-årsåldern.

Studien byggde också på deltagande observation. Förutom de enskilda intervjuerna var jag närvarande när de arrangerade gemensamma middagar hemma hos varandra, var på stranden, på strandfester och när de gick ut på barer och tavernor. Under flera av dessa tillfällen användes illegala droger. Syftet med att använda deltagande observation och djupintervjuer, har varit att komma så nära de unga backpackernas egna uppfattningar av resandet och droger som möjligt.

Intervjuerna byggdes upp utifrån en tematisk intervjuguide där syftet var att låta långresenären tala och reflektera med så lite styrning från intervjuaren som möjligt. Tiden som det tog att genomföra intervjuerna kunde därmed variera mellan 45 minuter och tre timmar. Även om intervjuerna har följt samma guide bör intervjuerna genomförda i Sverige betraktas som en delstudie, och intervjuerna och observationerna kring gruppen i Grekland som en annan. Anledningen till denna indelning är att situationerna under intervjuerna såg olika ut. I Sverige intervjuades resenärerna efter att de hade avslutat sitt resande. I Grekland däremot var resenärerna fortfarande på resande fot.⁴ Berättelserna har för det mesta varit snarlika, därför har jag

valt att väva samman intervjuerna från båda delstudierna i framställningen av empirin i denna artikel.

Reserfarenheter som kulturellt kapital, en teoretisk utgångspunkt

Inom ungdomsforskningen har den traditionella distinktionen mellan mainstreamkultur och subkultur kritiserats, utifrån principen om att det skulle vara vattentäta skott mellan dessa. Forskning visar att ungdomar i dag reflekterar över sina val av symboler i det som omtalas som ett bricolage av reflektivt identitetsskapande, där det blir svårt att urskilja vad som är subkultur och vad som är mainstream kultur (Sweetman 2004).⁵ I stället introducerades begreppet reflexivt identitetsskapande för att kunna fånga den komplexitet av val som ungdomar i dag står ovanför. Detta reflexiva identitetsskapande är en del av den tilltagande «Supermarkeds of Styles», eller kommersialisering av stilar. Polhemus (1997) pekar på att inom denna «Supermarked of Styles» spelar retrosymboler för (ungdoms)stilar en central roll. Han skriver:

We now inhabit a Supermarket of Style where, like tins of soup lined up on endless shelves we can choose between more than fifty different styletribes. Jumbling geography as well as history, British punk circa 1976 sits on the shelf next to 1950s American Beatnik or late Jamaican Rave (Polhemus 1997:150).

Mycket av den ungdomsforskning som har fokuserat på reflexivt identitetsskapande genom symboler och kommersialisering av stilar har blivit kritiserat för att den inte tar hänsyn till individers materiella, sociala och kulturella möjligheter att fritt kunna välja sin stil. Dessutom tar inte denna typ av reflexivt identitetsskapande hänsyn till hur olika stilar värderas i olika kontexter. Ytterligare kritik hävdar att val av (livs-) stil inte handlar så mycket om reflexivitet, men istället är betingat av en individs habitus, dvs. de djupt rotade predispositioner som enligt Bourdieu (1984:190) reglerar alla former av införlivande, val och förhandlingar i en individs liv. Med andra ord ett «fritt» reflexivt identitetsskapande har sina bestämda regler och begränsningar (Sweetman 2004). När det gäller backpacking attraherar denna framförallt medelklassungdomar, vilket kan förklaras dels genom den historiska förankring denna stil har i hippierörelsen på 1960/70 talet, dels att det för att resa behövs såväl ett förankrat intresse för att «upptäcka» värl-

den, dels ekonomiskt kapital att kunna genomföra resan, dels att det framför allt är studenter som backpackar (Ateljevic och Doorne 2004, Hellum 2004).

Bourdieus kapitalmetaforer är fruktbara att använda för att kunna förstå för det första vilka typer av ungdomar som väljer att resa, för det andra hur ungdomarna under resan förhandlar fram en typ av kapital som knyts mot backpacking och för det tredje hur ungdomarna använder sig av detta kapital i sina vidare livsprojekt. Bourdieu (1984) lyfter fram att olika kapital är delar av människors status och respekt. Kapital som ger en person respekt kan delas in i ekonomiskt, socialt och kulturellt kapital. Med ekonomiskt kapital menas inkomster, förmögenhet samt materiella tillgångar. Socialt kapital hänvisar till förbindelser och grupptillhörighet. Detta kapital skapas genom relationer. Som exempel kan nämnas vängrupper och föräldrar. Kulturellt kapital är till exempel utbildningskvalifikationer, språkbruk, kläder och kroppsbyggnad samt andra kroppsliga uttryck som frisyren, smycken etc. Symboliskt kapital används när några av de andra kapitaltyperna blir det legitima eller det som anses vara status och ger respekt i ett samhälle eller inom en grupp, ges ett specifikt värde (se också Skeggs 1999).

Bourdieu är upptagen av social reproduktion, och inte av så mycket av förändring. Något han har blivit starkt kritiserat för. Hans teori har ofta kritiserats för att vara statisk och inte lämnar något utrymme för omförhandlingar och förändring (se bland annat Adkins och Skeggs 2004). Dessutom tycks han inte fästa någon särskild vikt vid de ritualer och symboliska interaktionsprocesser där kapital skapas, legitimeras och omförhandlas, dvs. där kapitalet ges en eller annan form av meningsinnehåll. Denna meningsinnehåll kan vara en reproduktion, men det kan också vara så att meningsinnehåll ges ett nytt innehåll och/eller värde. Ritualer och interaktioner är viktiga i meningskonstruktioner. Det är i ritualer och interaktioner som mening konstrueras och konstitueras (se bl.a. Turner 1991, Goffman 1981). Det är i riterna som symboler används och ges ett värde. Det kan hävdas att det är i interaktionerna som habitus blir synlig, och med detta menas att de som innehar de predisponibla positionerna kan komma att sätta agendan, men i och med att habitus blir synligt, kan det också utsättas för en omförhandling. Skeggs (1999) sammanfattar detta med att hävda att vi föds in i predisponibla positioner, men individen behöver inte nödvändigtvis acceptera positionen, eller dess meningsinnehåll.

Interaktioner och ritualer hänger samman med de strukturella fortsättningar som styr dessa, som t ex historiska och/eller kulturellt betingade diskurser, som i fallet med backpacking handlar om att förvalta en hippiedis-

kurs. Med diskurs menas de värderingar och normer som framkommer genom en kedja av utsagor. Definitionen av en hippiediskurs blir således att de värden och normer som hippierörelsen predikade, bildar utsagor som kan hittas i språkliga praktiker så som böcker, biografier, filmer (Foucault 1993, Hellum 2005, Hellum 2009).

Olika typer av backpackers

Backpacking har sina rötter i hippierörelsen och hippiefenomenet var ett medelklassfenomen (Yablonsky 1968/2000, Bjurström 2005, McRobbie 2000). Resande har alltid haft en klassdimension, då det är och har varit människor med ekonomiska resurser och tid som har haft möjlighet att utforska Andra platser. Dessutom har resandet haft ett kolonialt perspektiv, då människor från väst har besökt platser i den «tredje världen» (Elsrud 2004:21ff). I början av förra seklet var det populärt bland engelska överklassen att skicka sina ynglingar på drift i södra Frankrike under en kortare eller längre period. I dag har fortfarande denna av turism som kallas backpacking ett klassperspektiv. Men som Hottola (1999) påpekar är gruppen backpackers en heterogen grupp av människor, med olika syften med sitt resande vilket igen ger upphov till olika beteenden under sina resor. Hon delar in backpackers i olika typologier. Studenter som är intresserade av att uppleva världen; Professionella, dvs. akademiker, journalister som befinner sig på arbetssemester; 'utstötta', människor som vill starta nya liv i andra delar av världen; 'freaks' och 'neohippies', som samlas kring olika stränder eller i alternativa samhällen; 'root diggers' eller 'gamla hippies' som återupplever historien såväl i relation till sina tidigare reseerfarenheter som till olika platser och 'militära muckare'.

Hottola (1999) nämner inte en typ av backpackers som nämndes av några av mina informanter nämligen «brattpackers». 'Bratts' är ett en beteckning på överklassungdomar som festar på sina föräldrars bekostnad, kör dyra bilar och har en konsumerande och materiell livsstil. Här leks det med termen backpacker, men det refererar till en viss typ av beteende. «Brattpackers» bor visserligen på vandrarhem eller i annat billigt boende, men de äter på restaurang istället för att äta billigt i boendet. De reser under förhållandevis korta perioder och framförallt så försätter de sig inte i riskfyllda situationer (Elsrud 2004, Hellum 2005).

Alla dessa «typer» befinner sig mer eller mindre på samma platser vid samma tidpunkter. Det finns en egen hierarki inom backpacking, en hierarki som inte bygger på Bourdieus (1984) klassiska kapital, såsom utbildning,

materiella ting eller pengar, men som har andra logiker. «Brattpackers» har till exempel låg status då de inte innehar det «rätta» kapitalet i förhållandet till de regulativa regler om vilket kapital som ger respekt inom backpackers-stilen. Hur olika grupper av backpackers värderar varandra finns lite forskning om och dessutom tog inte mina informanter upp detta under intervjuerna. Antagligen för att de själva måste kunna karakteriseras som studenter som vill uppleva världen och tillhörde denna grupp och ingen av de andra.

Konstituering av erfarenhetskaptal

En grupp människor från hela «västvärlden» samlades i en bar på ö i Grekland. Det var sommar och medlemmarna i gruppen drogs till varandra genom det faktum att de befann sig på ön för att arbeta under sommaren. På vintern däremot reste de framförallt i södra Asien. De hade utvecklat ett speciellt sätt att leva, där arbete i turistindustrin var en del av deras livsstil. Detta gjorde enligt dem själva att de var annorlunda jämfört med de andra turisterna som besökte den grekiska ön. Genom att göra denna distinktion konstruerade de ett kollektivt «vi» gentemot charterturisterna som platsen var designad för. Andersson-Cederholm (1999: 44ff) lyfter fram att det är centralt för långresenärer att göra en distinktion mellan dem själva som «bättre» eller som «riktiga resenärer», därför att de försöker komma närmare vardagslivet på de platser de besöker, jämförd med mass- eller charterturister (se också Smith 1989 och Smekdal 2006). Att arbeta på en charterdestination under turistsäsong kan därför betraktas som ett sätt att närma sig lokalbefolkningens livsstil. Samtidigt umgicks de bara med varandra samt talade nedsättande om dem: *De är bakom här, har inga intressen och tänker bara på pengar och så*, sade Anna. *Men varför är ni här då?* frågade jag. *Det är ju andra här, som är intressanta människor* svarade hon.

Kvinnor och män var representerade i denna specifika grupp. De hade alla rest som långresenärer, de flesta av dem i Södra Asien, men också i den Karibiska övärlden, Mexico och Australien. Några av dem kände varandra från tidigare sommarsäsonger, medan det för andra var deras första säsong på ön. När gruppen möttes utbytte de erfarenheter av sitt resande, de talade om musik, diskuterade kapitalismens negativa inflytande och hur materialism styr världen.

Enligt Andersson-Cederholm (1999:47) är det vanligt att långresenärerna talar kring sina erfarenheter när de möts. De reser genom olika landskap för att kunna hitta det ultimata äventyret, men denna längtan blir paradoxalt nog värdefull genom att långresenärerna talar om det och umgås med

andra långresenärer. De flesta av resenärerna berättade att de för det mesta hade umgåtts med andra långresenärer under sina resor. Något de också skämdes över. På min fråga till Diana, 24-årig svenska, som hade rest i Kam-bodja, Vietnam och Laos, om vilka hon hade umgåtts med under sitt resande svarade hon tyst: *Det var nog backpackers*, som följdes av tystnad, innan hon fortsatte: *Ville inte umgås med dem...* Samtidigt som Diana skämdes över att hon hade umgåtts med andra långresenärer lyfte hon fram att dessa kontakter hade varit värdefulla: *De talade om vart de var på väg och var de hade varit... om de hade upplevt det (platser) som en turisthåla ... om det var ett jättemysigt guesthouse, «vi gjorde den här utflykten» ... och så gjorde man likadant.*

Bland långresenärer är det således vanligt att dela med sig av erfarenheter, framförallt erfarenheter av att besöka platser som förbinds med ett riskabelt sätt att resa. Detta är ett sätt att få information om «intressanta platser att besöka» och «intressanta saker att göra». Anders mindes lyckligt när han rökte marijuana i ett guesthouse i Kathmandu, Nepal, när en äldre långresenär berättade om sina erfarenheter av att hoppa bungy jump.

Under en middag med gruppen av långresenärer i Grekland, kom samtalet att handla om erfarenheter av gränspolis i olika länder. Flera av medlemmarna berättade att de hade erfarenheter av att bli tagna av polisen vid gränsövergångar. Enligt dem själva hade de blivit anklagade för att smugla droger på grund av deras (kläd)stil. Några av dem berättade också om att de hade varit med om att smugla såväl djur som droger över nationsgränser.⁶

Det rituella rökandet

Att *tala* om erfarenheter av riskfyllda, intressanta och äventyrliga upplevelser är en del av att vara långresenär. Vilka sociala omständigheter som detta sker under, dvs. vem som är närvarande, vem som säger vad till vem samt hur och på vilket sätt dessa uppträder när berättande går till är också viktigt. Diana berättade följande från Laos: *Vi satt kring elden. Det var så kallt och vi hade inte förberett oss på det... det var roligt att lyssna på de gamla hippierna⁷ berätta.* Jag frågade om en joint hade gått runt och hon svarade med förvåning: *Självklart!* Själv hade hon dock inte rök.

Att låta en joint gå runt i en grupp är såväl en symbol på tillhörighet till, som ett accepterande av gruppen. Camilla, beskrev sin första erfarenhet av att röka hasch på följande sätt: *Jag gillade känslan av att samlas runt någonting... man lät alla röka på samma och lät någonting gå runt. Mysig stämning!* Anders talade klarspråk: *Det är nåt jävlig socialt med att låta en joint gå runt.*

Ritualen syftar således till att stärka de sociala banden inom gruppen. Det innebär också att man släpper på självkontrollen och visar mer av sig själv än annars, samtidigt som det är mer hemligt än om man dricker något legitimt. Det blir närmast ett sätt att lära känna varandra, att mötas utan att på förhand egentligen känna varandra så väl. Att röka blir således ett markant *gemenskapstecken*, vilket symboliserar en gränslös gemenskap (Lalander 2001:40f, Andersson-Cederholm 1999: 9). I det gränslösa blir således ålder, sexualitet, yrke och kön av mindre betydelse eller som Anders sade: *När du röker spelar det ingen roll om du är en 18-årig student eller en 50-årig advokat med latent kokainproblem. Man kan mötas utan barriärer, bortom yrke... det är som om alla gränser försvinner.*

Att dela en marijuanacigarett på en strand i Goa, ett guesthouse i Nepal, runt en eld i Laos eller i ett hus på en ö i Grekland, kan betraktas såväl som en ritual för att upphäva gränser, som en ritual för att skapa gränser till andra grupper. Rökandet kan ses på som en symbol på ett gränsöverstigande mellan långresenärer där gränser upphävs mellan ålder, kön och nationella ursprung.⁸ Droger kan därmed ses på som en symbol på tillhörighet till en grupp, där själva rökandet är en ritual där människor inkluderas eller exkluderas från en kollektiv erfarenhet, i detta fall av att vara påtända tillsammans. Men rökandet har ytterligare en betydelse inom gruppen vilket jag nu kommer att diskutera.

Att bli en respektabel långresenär

Danny som under vintern studerade ekonomi och arbetade som DJ, tittade beundrande på den nästan 20 år äldre Bob från England som berättade färgrika historier från sitt liv. För det mesta innehåll berättelserna erfarenheter han hade gjort under influens av antingen marijuana eller alkohol. Han tog plats, han var rolig och han berättade om sina erfarenheter med en god portion humor och ironi. Danny var tydligen imponerad och sög åt sig allt han sade.

Bob berättade för mig att han tycket om att röka marijuana. Som artist tyckte han att hans idéer blev mer kreativa under rusets inverkan, men han påpekade också att han var tvungen att vara nykter när han utförde sitt arbete. Han var också intresserad av musik, ett intresse han delade med den nästan 20 år yngre Danny. Dannys musiksmak var varierande, men när jag talade med honom var han mycket inne på 1970-tals musik: *I går eftermiddag hörde jag på Bob Marley och tog det lugnt, men jag tycker om allt. Just nu är jag intresserad av 70-tals rock... Led Zeppelin* (författarinnans över-

sättning). Kombinationen droger och musik tilltalade Danny och han läste också mycket om musik. När jag träffade honom läste han Harry Shapiros bok *Waiting for the Man* översatt till tyska – *Sky High*, vilken just handlar om droger och musik under 1970-talet.

Under sommaren talade han ofta om att han inte ville åka tillbaka till Österrike och väntande studier. Anledningen var att han tyckte att han kvävdes där (termen kvävs av det «västerländska samhället användes av flera av mina informanter). Reggaemusikens stil och dess förgrundsfigur Bob Marley förbinds dels med marijuana, dels med en stil som avviker från det etablerade samhället som växte fram under 1960/70-talet (Bossius 2003: 178). Denna ikon och denna typ av musik blev för Danny något han kunde identifiera sig med i sitt sökande efter sammanhang i sitt liv, vilket just under intervjutillfället handlade om att söka tillhörighet bland «flummare».

Alla medlemmarna i gruppen jag följde i Grekland var emot det kapitalistiska och materialistiska samhället symboliserat av «Västvärlden». Materiella saker som till exempel bilar, dyra designerkläder, guld, hus osv., betraktades inte som statussymboler inom denna grupp. Istället lyftes *erfarenheter* fram som symboliskt kapital. Att samla på erfarenheter som symboliskt kapital bidrar således till såväl respekt som tillhörighet till en grupp. Desto mer erfarenhet av riskfyllda upplevelser, desto mer respekt får resenärerna från andra resenärer. Bob hade genom sina erfarenheter av att resa, erfarenheter av olika droger och en bohemisk livsstil tillägnat sig mycket respekt bland gruppens medlemmar.

Danny och Bob tyckte om att röka marijuana tillsammans. De kunde lämna baren för att komma tillbaka lite senare, influerade av drogen, fnittrande och skrattande. De fortsatte också att dricka alkohol, framförallt öl. Att dela en «hemlighet» genom att vara påverkade, blev något som separerade dem från de andra medlemmarna i gruppen. Genom att vara påtänd skapade Bob och Danny en gräns gentemot de andra medlemmarna som inte var påverkade av drogen. Vid ett annat tillfälle satt jag tillsammans med några andra unga människor som rökte marijuana. Efter ett tag började de berätta historier och de fnittrade och skrattade mycket. Jag fann inte berättelserna speciellt roliga och plötsligt kände jag mig utanför den gemenskap som de hade skapat genom att gå in i ruset tillsammans.

Samtidigt som Danny gick in i ett rum av gemenskap tillsammans med den äldre Bob samlade han erfarenheter. Både som sin egen erfarenhet av att vara påtänd – genom känslan av att gränser upphävdes, och den symboliska innebörden av att visa resten av gruppen att en person med mycket symboliskt kapital hade accepterat honom.

Det kan hävdas att Danny, som inte hade lika många erfarenheter av att resa som resten av gruppen, kompenserade detta genom sina drogerfarenheter, han reste på ett annat sätt. Desto fler erfarenheter av världen, den dominerande värderingen bland långresenärer, desto mer respekt får man bland andra långresenärer. Genom att ta droger kan individen för det första öka sina erfarenheter såväl för sig själv, eller som Anders sade: *genom att ta droger kan man uppleva verkligheten på olika sätt*, och för det andra kan man tillägna sig status i en grupp.

Användandet av droger kan således betraktas som en del av ett *erfarenhetskapital*, såväl för individen i sig som för individens status bland långresenärer. Genom att använda droger, samma eller olika, är det möjligt att uppleva världen på olika sätt. Tillsammans med andra reserfarenheter skapar detta ett konto av erfarenheter som människor kan dela med sig av till andra resenärer. Desto fler erfarenheter en långresenär har (nykter eller under påverkan av droger) desto mer respekt kan han eller hon få från andra långresenärer. Viktigt i en långresenärs livsstil är *riskfyllda erfarenheter*, framförallt av innebörden av själva resandet i sig. Men för några var också erfarenheter av droger en del av erfarenhetskapitalet som gavs status bland långresenärerna själva.

Olika rum – beroende livsstilar

Hittills har jag diskuterat hur erfarenhetskapitalet konstitueras dels genom att fylla erfarenheterna med riskfyllda upplevelser samt rusupplevelser av olika droger, dels genom ritualer där erfarenheterna blir till symboliskt kapital (ges värde) och respektabelt kapital (ges status). Nu kommer jag att lyfta fram hur detta erfarenhetskapital hänger samman med individernas habitus, samt hur detta kapital bidrar till att öka individernas kulturella kapital i förhållandet till sina vidare jagprojekt. Habitus är enligt Bourdieu (1984) de predispositioner eller positioner som har förkroppsligat det symboliska kapitalet i varaktiga dispositioner och som styr en individs motivationer, handlingar och tänkande. Jag har redan lyft fram att backpacking attraherar framförallt ungdomar från medelklassen. Dessutom har jag hävdad att för att kunna resa som backpacker behövs dels ett ekonomiskt kapital dels ett kulturellt kapital i form av intresse för att resa och upptäcka världen. Alla mina informanter hävdade att de hade haft detta intresse hela sitt liv, vilket kan tyda på att de innan sitt resande hade tillägnat sig ett kulturellt såväl som socialt kapital genom sitt habitus. För att ett kulturellt kapital skal kunna öka behövs enligt Bourdieu en predisposition för detta, ett habitus.

Alla informanter hade medelklassbakgrund, de hade alla genomfört gymnasieskolan med teoretiska inriktningar och de flesta hade efter sitt resande fortsatt på olika utbildningar på högskola eller universitet. När jag talade med ungdomarna använde de ett ordrikt språk, vilket följande citat illustrerar:

Som jag ser det så blir man jävligt nedtryckt och själsligt misshandlad av att bo i ett sådant här Västerländskt samhälle. Man lär sig hemska värderingar som finns som kan trycka ned, till exempel kapitalismen överhuvudtaget upplever jag som väldigt ångestframkallande ... Som jag tror så är det väldigt många nutida sjukdomar och fenomen som jag tror är en logisk följd av att leva i ett sådant samhälle som vi gör. Dels att allting går ut på att tjäna pengar på sin nästa, dels att det finns en sådan otroligt hård indelning vad det gäller kön och sexualitet, vilket egentligen bara är språkliga och kulturella konstruktioner.

Dels visar detta citat på en typ av språkbruk som kan antas formas genom utbildning, dels visar det på hur hippiediskursen är närvarande när erfarenheterna formulerades. I sina berättelser gjordes en skarp distinktion mellan «Västerlandet» eller «hemma» och «resandet». De gjorde en klar markering mellan vad som hörde hemma i varje rum. Renodlas de kvaliteter som har kommit fram i berättelserna kännetecknas de av att de sätts i ett binärt oppositionsförhållande, där Västerlandet/Sverige blev kontraherat mot att Resa. Västerlandet blev således återgivet i termer som instängt, tråkigt, tryggt, förutsägbart, organiserat, fast arbete, studier, materiell fasad, kommersiellt, ekorrhjul, stress, gränser. Resandet å andra sidan beskrevs som öppet sinne, kul ny värld, riskabelt, spontant eller ta dagen som den kommer, oorganiserat, semester, ledig, tillfälliga arbeten enkelt ärligt, lugnt, frihet eller fritt, gränslöst.

När det gäller hur resenärerna förhöll sig till droger, blev också dessa definierade utifrån vilka rum det handlade om. Droger i det «tråkiga» västerlandet framställdes som inte tillgängliga, inte socialt accepterade, knutet till missbrukare och dramatiska. Medan droger i rummet resa beskrivs som tillgängliga (fast några hade inte sätt några), socialt accepterat bland såväl lokalbefolkningen som resenärerna, «ibland» användare, och de avdramatiserades.

Att resa som långresenär är att befinna sig i ett psykosocialt moratorium bortom vardagslivets ansvar och förpliktelser. Därför är det inte så märkligt att innehållet i de två olika rummen kontrasterades mot varandra. Resenärerna sökte efter lugnet därför att de ansåg att det «västerländska» samhäl-

let var stressigt. De sökte efter solidaritet och gemenskap därför att de tyckte att det «västerländska» samhället var hierarkiskt och orättvist, de sökte efter frihet för att de upplevde det «västerländska» samhället som organiserat. De sökte efter det enkla livet och ärligheten, då de menade att det «västerländska» samhället erbjuder ett komplicerat, materialistiskt och konsumerande sätt att leva och inte är så ärligt. De sökte efter naturen och det andliga jaget, då de tyckte att detta är bortglömt i «Västerlandet». De sökte efter egna personliga erfarenheter baserade på intention och risker eller «det förväntade oväntade: slumpen, farorna, det okända och exotiska» (Andersson-Cederholms 1999: 9).

Det individuella resandet förbinds med att utveckla sig själv (Elsrud 2001). Att resa själv ansåg flera av de intervjuade hade varit en självklarhet. Camilla sade: *Det var ganska självklart (för mig att resa själv) Jag har alltid varit för mig själv, bott för mig själv.* Men Camilla tyckte också att resandet hade gett henne insikter om sig själv: *Jag började inse att jag inte var så kaxig som jag trodde.* Att resa själv förknippades också med frihet: *Jag reser alltid själv,* sade Heidi. Varför det? frågade jag. *Därför att jag känner mig friare då. Det är bättre så.*

Bland långresenärer ges den ensamma äventyraren status, och i förlängningen av detta betonas egenskapen *självständighet* som positiv. Danny som av vissa i grupper i Grekland ansågs vara osjälvständig, talades det negativt om vid flera tillfällen. Andra kvaliteter som framkom i intervjuerna var *frihet*, att vara *oberoende* från familj, pensionsförsäkringar, fast arbete etc., samt ha ett *öppet sinne*. Att ha ett öppet sinne kan bland annat relateras till en liberalare syn på droger, samt att vara öppen för nya situationer och nya upplevelser som till exempel experimentering med olika droger.

Att leka med sin identitet under resandet som Elsrud (2004) kallar det, leder till att resenärer skaffar sig ett erfarenhetskaptal som kommer att bli användbart också efter hemkomsten. I en studie av 80-talisternas tankar om framtiden (Fürth mfl. 2002:49), ansåg ungdomar att egenskaper som att vara flexibel, jobba några år innan studier samt att resa var viktigt. I en annan studie kring antagning till chefsutbildningar i arbetslivet betonar så kalla trainees i sina ansökningshandlingar att de kan «tänja gränser och prestera» genom att framhäva extrema fritidsintressen, elitidrott och *långresor i utlandet* (Porsfelt 2002:30).

Det tycks som om det ena rummet «Resandet», får betydelser i det andra rummet «Västerlandet» och vise versa. För det första måste det finnas en nyfikenhet inför att utforska och uppleva världen, egenskaper som framförallt, enligt de intervjuade resenärerna, formades under deras uppväxt, ett kulturellt kapital som formades under uppväxten. Vidare behövs det såväl

tid som ekonomiska resurser för att kunna besöka rummet «resande» under en kortare eller längre period, vilket möjliggörs genom arbete eller andra former av ekonomiska resurser. För det andra kommer erfarenheterna av att uppsöka rummet «resandet» att ha en positiv klang i senare meritförteckningar i och med att detta rum symboliserar språkträning, självständighet, flexibilitet, oberoende och ett öppet sinne, egenskaper som uppskattas på den svenska arbetsmarknaden.

Avslutning

Inte alla ungdomar har ett ekonomisk och kulturellt kapital att kunna eller vilja backpacka. Det behövs predispositioner hos individen för att denna skall kunna tillägna sig det kulturella kapitalet inom en bestämd sfär, i detta fall inom både backpacking och framtidiga arbeten. Det kulturella kapitalet kan tillägnas genom att en individ konsumerar riskfyllda erfarenheter, men erfarenhetskapalet ges inget värde innan en individ *talar* om detta för andra. Genom att tala om riskfyllda erfarenheter konstitueras också erfarenhetskapalet och ges ett värde som återigen ger en individ status i en grupp. I interaktioner och genom ritualer skapas således ramarna för hur kapitalet skall värderas och ges status. Konsumtion av riskfyllda erfarenheter ger en individ status, och desto flera och mera riskabla erfarenheter desto större status. Att sysselsätta sig med illegala droger i länder där detta kan medföra hårda straff även dödsstraff är förbunden med hög risk, något som ger status bland många backpackers.

Samtidigt måste det varnas för att ge drogerfarenheterna för stor betydelse i förhållande till det samlade erfarenhetskaptal som resan bidrar med, men det bör också understrykas att de har betydelse för detta samlade erfarenhetskaptal. Kvaliteter som förknippas med backpacking är språkträning, självständighet, flexibilitet, oberoende och ett öppet sinne. Detta är kvaliteter som också ges ett högt värde i det västerländska samhället. Därmed kan det hävdas att konsumtion av erfarenheter inom backpacking också ges ett högt värde i det västerländska samhället. Paradoxen är att backpackers ofta är kritiska till det västerländska samhället, samtidigt som deras erfarenhetskaptal av riskfyllt beteende medför en ökning av det samlade kulturella kapital i just den västerländska kontexten.

Noter

1. Att «bli vuxen» refererar till att individer under resandet anses utveckla vuxna kvaliteter som att klara sig själv, såväl ekonomiskt som ansvara för sig själv, samt utveckla kvaliteter som anses vara knutet till efterfrågade kvaliteter på arbetsmarknaden. Se fördjupande diskussion senare i artikeln.
2. Backpackers är en term som kommer från det engelska språket. Den beskriver en individ som reser runt under relativt långa perioder och som under sitt resande bor billigt på hotell och guesthouses som lokalbefolkningen och använder lokala transportmedel. En annan term för att beskriva en backpacker är Off-beat turist (se Elsrud 2001 och Smith 1989:10–16 för definitioner).
3. Det är viktigt att igen poängtera att de flesta resenärer som blivit intervjuade i denna studie hade egna erfarenheter av att ta olika droger. Därmed faller många resenärer som väljer livsstilen, men inte att experimentera med droger bort. Det kan medföra att läsaren kan få uppfattningen att alla backpackers har provat illegala droger när de har varit ute och rest. Så är inte fallet.
4. Detta är en viktig aspekt av hur berättelser konstrueras, men i denna artikel ligger fokus på innehållet i berättelserna och inte på berättelsernas miljö, eller på situationerna där intervjuerna blev genomförda.
5. Jag er medveten om diskussionen kring begreppen sub- och mainstream kultur som problematiska utifrån kulturbegreppet, men i och med att detta inte är det centrala i denna artikel väljer jag att inte gå vidare in i denna diskussion (se bland annat Gelder och Thornton 1997 och Bennet och Kahn-Harris 2004).
6. Inte därmed sagt att de hade smugglat droger. Det kan inte poängteras nog att det är ett sätt att tala. Om händelserna verkligen har inträffat eller inte, är av mindre betydelse i detta sammanhäng. Under en av intervjuerna berättade en av resenärerna att hon under sin resa i Asien hade fått erbjudande att smugla droger, vilket hon bestämd hade tagit avstånd ifrån.
7. I många länder görs ingen distinktion mellan backpackers och hippies. Backpackers kallas för hippies.
8. Men också som ett gränsöverskridande mellan långresenärer och lokalbefolkningen som jag har diskuterat i tidigare arbeten (Hellum 2004).

Litteratur

- Adkins, L. och Skeggs, B. (eds.) (2004). *Feminism after Bourdieu*. Oxford: Blackwell.
- Andersson-Cederholm, E. (1999). *Det Extraordinäras Lockelse: Luffarturistens Bilder och Upplevelser*. Lund: Arkiv Förlag.
- Ateljevic, I. och Doorne, S. (2004). Theoretical Encounters: A Review of Backpackers Literature. I Richards, G. och Wilson, J. (eds.): *The Global Nomad. Backpacker Travel in Theory and Practice*, pp. 92–108. Sydney: Channel View Publications.

- Binder, J. (2004). The Whole Point of Backpacking: Anthropological Perspectives on the Characteristics of Backpacking. I Richards, G. och Wilson, J (eds.): *The Global Nomad. Backpacker Travel in Theory and Practice*, pp. 92–108. Sydney: Channel View Publications.
- Bjurström, E. (2005). *Ungdomskultur; stil och smak*. Umeå: Borèa Bokförlag.
- Bossius, T. (2003). *Med framtiden backspegeln. Black metal- och transkulturen. Ungdomar, musik och religion i en senmodern värld*. Göteborg: Daidalos AB.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of Judgement of Taste*. London: Routledge.
- CAN rapportserie (2004). *Ungdomars drogvanor 1994–2003*.
- Elsrud, T. (2001). Risk Creation in Travelling. Backpacker Adventure Narration. *Annals of Tourism* Vol. 28. No 3.
- Elsrud, T. (2004). Gender Creation in Travelling or the Art of Transforming the Adventuress. I Meethan, K., Anderson, A. och Miles S. (eds.): *Tourism Consumption and Representation: Narratives of place and self*. Wallingford: CAB International.
- Fender, E. och Nyström, S. (2008). *CRD, tendenser vinterhalvåret 2007/2008*. Stockholm: Centralförbundet för alkohol-och narkotikaupplysning.
- Foucault, M. (1993). *Disursens ordning*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.
- Fürth, T., Holmberg, I., Larsson, O. och Raaterova, M. (2002). *80-talisterna kommer – om kollektiva egoister, självupppoffrande livsnjutare och andra ungdomar*. Uppsala: Konsultförlaget, Uppsala publishing House.
- Gelder, K. och Thornton, S. (eds.) (1997). *The Subcultural Reader*. London and New York: Routledge.
- Goffman, E. (1981). *Forms of Talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Hellum, M. (2004). *Backpackers som drogar ibland. Risk och erfarenhet som kapital*. MOB rapport nr. 3, Stockholm.
- Hellum, M. (2005). Negotiation Risks and Curiosity. Risk and Experiences among Backpackers. I Lalander, P. och Salasuo, M. (eds.): *Drugs and Youth Culture. Local and Global expressions*. NAD Publications, Helsinki.
- Hellum, M. (2009). «Performing Cannabis in the Light of the Backpackers Discourse» i *Contemporary Drug Problems* (in press).

- Hottola, P. (1999). *The Intercultural Body: Western Woman; culture confusion and Control of Space in the South East Asian Travel Scene*. Julkaisuja, Finland.
- Lalander P. och Johansson, T. (2002). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, P. (2001). *Hela världen är din – en bok om unga heroinister*. Lund: Studentlitteratur.
- McRobbie, A. (2000). *Feminism and Youth Culture*. Basingstoke: McMillan.
- Polhemus, T. (1997). In the Supermarket of Styles. I Rehead, S., Wynne, D. och O'Connor, J. (eds.): *The Clubcultures Reader. Readings in Popular Cultural Studies*. Oxford Basil Blackwell.
- Porsfelt, D. (2002). *Management Trainee: Möten med förhinder*. Luleå: Univeristetstryckeriet.
- Skeggs, B. (1999). *Att bli respektabel*. Didalos.
- Smekal, P. (2006). *The Threatened Paradise. Tourism on a Greek Island. Dissertation, Department of Cultural Anthropology and Ethnology*. Uppsala University, Uppsala.
- Smith, V. (1989). Introduction. I Smith V. (red.): *Host and Guests. The Anthropology of Tourism*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Sweetman, P. (2004). Tourist and Travellers? 'Subcultures', Reflexive Identities and Neo-Tribal Sociality. I Bennett, A. och Kahn-Harris, K. (2004) *After Subculture. Critical Studies in Contemporary Youth Culture*. New York: Palgrave McMillan.
- Turner, V. (1991). *The Ritual Process. Structure and Anti-structure*. New York: Cornell Paperbacks.
- Welk, P. (2004). The Beaten Track: Anti Tourism as an Element of Backpacker Identity Construction. I Richards, G. och Wilson, J (eds.): *The Global Nomad. Backpacker Travel in Theory and Practice*, pp. 77–91. Sydney: Channel View Publications.
- Wulff, H. (1994). Moratorium på Manhattan – unga svenskar och globalisering. I Fornäs, J.M. (red.): *Ungdomskultur i Sverige*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium.
- Yablonsky, L (1968/2000). *The Hippie Trip*. Excel Press, Lincon.

Summary

Youth, Backpacking and Drugs, Experiences as Cultural Capital

One of youths from the West's dreams is to travel as a backpacker for shorter or longer period of time. Traveling has different meanings, both as a part of «growing up» and a way to experience with identity and drugs legal as well as illegal without social control from accepted agents of socialization such as parents, teachers and close friends. The aim of this article is to discuss how backpackers' (drug) experiences become a part of individual's cultural capital. This experience capital builds during their traveling, but is also significant in relation to individuals' future life-project. The result shows that backpackers create two spaces, one which is called home or in Sweden, and the other traveling or other countries. Each space has each own logic, where traveling is connected to positive qualities and home is connected to negative. Paradoxically, the backpackers' experiences of traveling become a quality in the defined negative space, e.g. the experiences are a way to increase cultural capital.